

Beslut

efter kvalitetsgranskning av Undervisningens
kvalitet i gymnasieskolans yrkesämne
skogsmaskiner vid Stora Segerstads
Naturbrukscentrum i Region Jönköpings län

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Stora Segerstads Naturbrukscentrum avseende undervisningens kvalitet i gymnasieskolans yrkesämne skogsmaskiner.

Granskningens syfte är att granska om elever på gymnasieskolans yrkesprogram ges förutsättningar att uppnå ett gott yrkeskunnande.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning av om elever på gymnasieskolans yrkesprogram ges förutsättningar att uppnå ett gott yrkeskunnande, utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Stora Segerstads Naturbrukscentrum den 13 november 2023. Besöket genomfördes av utredarna Sylvia Lindqvist och Robert Östberg.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- En lektionsobservation
- Två gruppintervjuer med elever
- En intervju med yrkeslärare
- Två intervjuer med apl-handledare
- En intervju med rektor
- Dokumentstudier av dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt statistik som finns att tillgå om den aktuella skolenheten.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2024.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i yrkesämnet skogsmaskiner i flera delar utformas för att eleverna ska kunna utveckla ett gott yrkeskunnande, men att utvecklingsområden finns.

Undervisningens innehåll

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- **Följa upp att elevens arbetsuppgifter svarar mot målen för elevens apl-period**

Undervisningens form

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- **Integrera ett jämställdhetsperspektiv i undervisningen**

Rektorn behöver därför inleda ett utvecklingsarbete inom områdena.

Undervisning om och för hållbar utveckling

Utifrån framtagna kvalitetskriterier har Skolinspektionens utredning inte visat annat än att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **28 juni 2024** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:1358) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Sammanfattning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i yrkesämnet skogsmaskiner i flera delar utformas för att eleverna ska kunna utveckla ett gott yrkeskunnande, men att utvecklingsområden finns.

Granskningen av undervisningens innehåll visar att eleverna får möjligheter att öva i autentiska situationer. Undervisningen ger även eleverna förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk. Vidare finns det ett samband mellan det arbetsplatsförlagda lärandet (apl) och det lärande som sker på skolan, men granskningen visar att trepartssamtal inte alltid genomförs som en del av uppföljningen under elevernas apl.

Granskningen av undervisningens form visar att undervisningen är strukturerad och omväxlande samt tar sin utgångspunkt i såväl teori som praktik. Undervisningen tar hänsyn till elevernas behov och förutsättningar då lärare ger stöd till elever som behöver det samt till elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Eleverna ges också möjlighet till reflektion och delaktighet i undervisningen. Däremot kopplas sällan undervisningen om jämställdhetsfrågor till den yrkeskultur som finns inom skogsbranschen eller till eventuella könsstereotypa normer som eleverna kan komma att möta i sina framtida yrkesliv, varken i undervisningen på skolan eller i samband med apl.

Granskningen av undervisning om och för hållbar utveckling visar att eleverna får möta en undervisning där de får förutsättningar att utveckla en förståelse för hållbar utveckling och verktyg för att observera och analysera hållbarhetsfrågor.

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive område.

Undervisningens innehåll

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningens innehåll ger förutsättningar för eleverna att utveckla ett gott yrkeskunnande. Undervisning av hög kvalitet utmärks av att elevernas arbetsuppgifter är autentiska och relevanta, och ger förutsättningar att utveckla specifika yrkeskunskaper. I bedömningen ingår att arbetsuppgifterna ger eleverna förutsättningar att hantera processer och situationer de kan möta i ett framtida yrkesliv och att det finns ett samband mellan skolförlagd och arbetsplatsförlagd undervisning. Genom undervisningen får också eleverna förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk.

Motivering till bedömning

Arbetsuppgifterna ger på många olika sätt eleverna förutsättningar att utveckla specifika yrkeskunskaper

Granskningen visar att eleverna får använda teknisk utrustning och att undervisningen utformas så att eleverna får öva på arbetsuppgifter som liknar sådana som de kan möta i yrkeslivet.

Såväl lärare som elever berättar i intervjuer att eleverna får köra skotare och skördare inom ramen för undervisningen. Eleverna lär sig även att använda röjsåg och motorsåg. Det framgår vidare av intervjuerna att eleverna får öva på att köra skogsmaskin i autentiska situationer då de avverkar skog på uppdrag av kommersiella skogsbolag, vilka enligt lärare och rektorn ställer samma kvalitetskrav som eleverna kommer att möta i ett framtida yrkesliv. Elever uppger vid intervju att de får lära sig hur skogsmaskinerna fungerar och att de får öva på att genomföra reparationer såväl i skolans servicehall som vid de tillfällen något går sönder i fält. Lärare och elever berättar därutöver att eleverna får öva på att ställa in utrustning och att eleverna genomför funktionskontroller ute i fält. Det framgår vidare av intervjun med lärare att eleverna får öva att framföra skogsmaskinerna i trafik. Eleverna kör då på karavan efter en lärare. Av intervjuerna med eleverna framkommer att eleverna även övar att köra skogsmaskin i skolans simulatorer. De har schemalagd simulatorkörning, där eleverna berättar att lärarna även integrerar teoretisk undervisning i samband med att eleverna övar på att köra.

Det framgår vidare av intervjuerna att eleverna inom ramen för den teoretiska undervisningen erhåller kunskaper om träd och växter. Dessa kunskaper får de sedan tillämpa för att förstå vilka träd de får avverka, var de får framföra skogsmaskinerna och vilka trädslag som kan planteras på vilken mark. Vid den lektion Skolinspektionen observerade fick eleverna planera en kommande avverkning. Läraren berättade för eleverna att denna typ av arbetsuppgift är typisk för vad de kommer att möta i yrkeslivet. Eleverna planerade såväl hur de skulle skapa framkomlighet för skogsmaskinen som att de med snitslar markerade vilka träd de skulle avverka.

Granskningen visar vidare att eleverna får möta en undervisning där säkerhetsfrågor kontinuerligt är närvarande. Eleverna ger exempel på att de lärt sig i vilka riktningar de på ett säkert sätt ska fälla träd. Lärare berättar att de håller genomgångar och sedan påminner eleverna om olika säkerhetsföreskrifter ute i fält. De visar även instruktionsfilmer om säkerhet, till exempel hur eleverna på ett säkert sätt ska ta sig i och ur en skogsmaskin, vilket de även övar i simulatorerna. Lärare säger att de arbetar med att skapa en kultur av säkerhet där eleverna ska veta att de till exempel inte ska hoppa ur en skogsmaskin samt vara noga med säkerhetsavstånden. Av intervjuerna framgår att lärarna även håller genomgångar om ergonomi, där de exempelvis visar hur eleverna ska sitta i förarhytterna och hur de ska ställa in förarsätet korrekt. Eleverna berättar att de får lära sig att ta pauser och vikten av att röra på sig för att undvika stillasittande i samband med att de kör skogsmaskin.

Apl planeras och följs upp, men trepartssamtal genomförs inte alltid

Granskningen visar att det finns rutiner för hur lärarna ska följa upp elevernas apl, men att det varierar i vilken omfattning som elevernas lärande under apl följs upp genom trepartssamtal eller liknande.

Det framgår av intervjuerna med lärare och elever att uppgifterna eleverna får möta inom ramen för den skolförlagda undervisningen är anpassade efter vad eleverna får göra på apl. Lärare beskriver en progression där eleverna under det första året gör apl hos ett tämligen brett spektrum av apl-platser inom de gröna näringarna. Eleverna ska då orientera sig inom yrket. Vartefter eleverna har fått öva på att köra skogsmaskin i undervisningen får de också köra såväl skotare som skördare under det andra respektive tredje årens apl-perioder. Eleverna säger att de till exempel övade på att köra skotare i skolan inför en apl-period där de skulle köra skotare.

Av intervjuerna med lärare, elever och apl-handledare framgår att lärarna har kontakt med apl-handledare innan apl. Lärare berättar att de skickar ut skriftlig information till apl-handledarna i förväg där det framgår vad eleverna ska göra och var de befinner sig i undervisningen. Av informationen framgår även om det är något särskilt som eleverna inte klarat av i undervisningen. Lärare och apl-handledare berättar att apl-handledarna dokumenterar vad eleverna gör och skriftligt skattar hur det gått för eleven och skickar till lärarna. Lärarna för en diskussion med eleverna och återkopplar hur det gått på apl.

Granskningen visar dock att lärarna inte alltid har kontakt med eleverna och apl-handledarna *under* apl-perioderna. Lärarna säger att de har kontakt via telefon med eleverna och apl-handledarna minst en gång under en apl-period och att de försöker genomföra ett besök, men att det inte är lika viktigt att besöka apl-platser där de känner till apl-handledarna. När lärarna är på besök strävar de efter att träffa apl-handledaren och eleven samtidigt. Såväl elever som apl-handledarna

berättar däremot att de inte fått något besök under apl. Varken eleverna eller apl-handledarna säger att de deltagit vid någon form av trepartssamtal.

Undervisningen ger eleverna förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk

Det framgår av intervjuer med elever och lärare att lärarna håller genomgångar där de förklarar betydelsen och användningsområdena för olika ord, termer och begrepp i undervisningen. Elever berättar att de använder sig av dessa termer när de samtalar med varandra samtidigt som de arbetar i skogen. Det framgår av intervjuerna att läraren följer upp om eleverna kan olika begrepp genom att fråga vad olika saker heter.

Undervisningens form

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningens form ger förutsättningar för eleverna att utveckla ett gott yrkeskunnande. Undervisning av hög kvalitet utmärks av att den är varierad och strukturerad och att det finns en tydlig koppling mellan teori och praktik. Det finns en röd tråd mellan undervisningen i skolan och det arbetsplatsförlagda lärandet. I undervisningen tas hänsyn till varje enskild elevs behov och förutsättningar för att nå ett gott yrkeskunnande. Eleverna görs kontinuerligt delaktiga och ges utrymme för reflektion. Jämställdhetsperspektivet integreras i undervisningen, inklusive i samband med apl.

Motivering till bedömningen

Undervisningen är strukturerad och varierad, och teori och praktik vävs samman

Granskningen visar att undervisningen är strukturerad samt består av en variation av uppgifter och aktiviteter. Det framgår även av granskningen att de uppgifter eleverna får möta är utformade så att teori och praktik integreras på ett tydligt sätt.

Av intervjuer med lärare och elever framgår att eleverna får möta en omväxlande undervisning med en variation av arbetsuppgifter. Lärare och elever berättar att de får öva på att köra skogsmaskin under en rad olika förhållanden och att de arbetsuppgifter de får utföra ute i skogen varierar. Det kan till exempel handla om att träna på att köra skogsmaskinerna i olika typer av terräng. Elever berättar vidare att de även varierar teori och praktik samt arbete i grupp respektive självständigt.

Det framgår av granskningen att undervisningen är strukturerad. Elever och lärare berättar att de praktiska lektionerna börjar med en genomgång av vad de ska arbeta med och att de sedan arbetar i skogen. Lektionerna avslutas sedan med gemensam reflektion samt service och underhåll av skogsmaskinerna. Elever och lärare berättar att de teoretiska lektionerna bygger på genomgångar av lärarna och

att de även ser instruktionsfilmer. Eleverna arbetar sedan med uppgifter och gör även prov. Eleverna berättar att de teoretiska lektionerna ofta hänger samman med vad de gör under de praktiska lektionerna. Eleverna exemplifierar med att de kan ha teoretiska genomgångar om att köra skördare och därefter göra en uppgift kopplat till genomgången. Elever och lärare säger att de även ofta har teoretiska genomgångar ute i fält.

Det framgår vidare av granskningen att teori och praktik vävs samman. Elever och lärare berättar att det som de arbetar med inom ramen för den teoretiska undervisningen samtidigt återkommer när de arbetar praktiskt i fält. Eleverna får bland annat inom ramen för den teoretiska undervisningen möta ett innehåll där de lär sig om hur de ska planera sin körning utifrån till exempel markfuktighet och andra markförhållanden, vilket bekräftas av den observation Skolinspektionen genomförde där eleverna ute i fält tillsammans med en lärare planerade en avverkning. Lärare exemplifierar även med att de håller teoretiska genomgångar inför att eleverna ska köra motorsåg. Dessa genomgångar handlar om hur eleverna ska använda motorsågen, hur den fungerar och om säkerhetsrutiner som är nödvändiga att vidta vid användandet av motorsåg.

I undervisningen tas hänsyn till elevers olika behov och förutsättningar

Granskningen visar att lärare anpassar undervisningen så att eleverna stimuleras och utmanas för att nå ett gott yrkeskunnande.

Av granskningen framgår att lärarna ger elever stöd inom ramen för undervisningen. Elever säger att lärarna exempelvis visar hur de ska köra skogsmaskinerna och att de även ger mer individuellt stöd om det är någon elev som behöver det efter genomgången. Lärare berättar att eleverna ofta befinner sig på olika kunskapsnivåer och exemplifierar med motorsågskurserna, där vissa elever har större förkunskaper. Lärare beskriver vid intervju att de därför arbetar individualiserat och ger stöd till eleverna utifrån deras förmågor.

Det framgår vidare av granskningen att elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling får utmaningar inom ramen för undervisningen. Elever och lärare exemplifierar med att dessa elever ofta på olika sätt får köra skogsmaskinerna mer självständigt. Elever berättar att de även får mer avancerade uppgifter när de kör skotare, där de inte bara ska plocka upp en stam i taget.

Undervisningen inkluderar möjligheter till reflektion och delaktighet

Av granskningen framgår att eleverna får reflektera kontinuerligt i undervisningen. Lärare och elever berättar att de gemensamt går igenom hur arbetspass fungerat, vad som gått bra och vad eleverna kan göra bättre. De reflekterar även samtidigt som de kör skogsmaskinerna. Elever berättar därutöver att de får vara delaktiga och påverka undervisningen, till exempel vilka uppgifter de behöver öva mer på samt hur de ska lägga upp sin körning. Vid den lektion Skolinspektionen observerade

efterfrågade läraren vid flera tillfällen elevernas ståndpunkter och tillsammans kom de överens om hur de skulle skapa framkomlighet för skogsmaskinerna.

Jämställdhetsperspektivet tas upp i undervisningen men relateras sällan till yrkeskulturen inom skogsbranschen

Granskningen visar att lärare diskuterar jämställdhetsfrågor inom ramen för utbildningen, men att diskussioner om jämställdhet inom ramen för undervisningen i ämnet skogsmaskiner sällan kopplas till en yrkeskultur.

Av intervjuer framgår att lärare och elever har diskuterat frågor om jämställdhet. Lärare och elever säger att de samtalat om det faktum att betydligt fler män än kvinnor arbetar inom skogsbranschen. Elever tar även upp att det förekommit diskussioner om att arbetskläder oftast är designade för att bäras av män.

Däremot visar granskningen att diskussioner om jämställdhet inte kopplas till frågor som rör yrkeskulturen inom skogsbranschen. Såväl elever som lärare säger att de inte diskuterat jämställdhetsperspektivet kopplat till exempelvis jargong eller normer som kan uppträda inom yrket. Apl-handledare säger att de varken har diskuterat jämställdhetsfrågor med lärare eller elever.

Undervisning om och för hållbar utveckling

Här bedöms i vilken utsträckning undervisning om och för hållbar utveckling ger förutsättningar för eleverna att utveckla ett gott yrkeskunnande. Undervisning av hög kvalitet utmärks av att den är utformad för att ge eleverna en fördjupad förståelse för hållbar utveckling inom yrkesområdet. Undervisningen ger också verktyg för att observera och analysera hållbarhetsfrågor som är av vikt för yrkeskunnandet. I undervisningen finns genomgående ett hållbarhetsperspektiv som förbereder eleverna för att kunna göra självständiga och reflekterade val i det framtida yrkeslivet.

Motivering till bedömningen

Flera perspektiv på hållbarhet tas upp i undervisningen och eleverna får analysera och reflektera över olika hållbarhetsfrågor

Granskningen visar att eleverna såväl teoretiskt som praktiskt får möta en undervisning där de får förutsättningar att utveckla en förståelse för hållbar utveckling och att de får lösa arbetsuppgifter relaterade till hållbarhet.

Av intervjuer framgår att eleverna får möta en undervisning där de får koppla hållbarhetsfrågor till såväl miljömässiga som ekonomiska perspektiv. Elever och lärare berättar bland annat hur de diskuterar när det är mest lämpligt att köra för att inte orsaka markskador samt hur de bäst framför skogsmaskinerna för att reducera bränsleförbrukning och utsläpp. Eleverna säger att lärarna exempelvis

gått igenom med dem att inte lasta för mycket avverkat virke, utan att det då är bättre att köra två gånger, för att inte orsaka markskador. Av intervjuerna framgår även att eleverna mött miljömässiga- och ekonomiska perspektiv i relation till hållbarhet i samband med att de diskuterade att det kan vara klokt att investera i en ny skogsmaskin som inte går sönder så ofta och då behöver repareras.

Eleverna och lärarna ger även exempel på hur de reflekterar kring frågor kopplade till hållbarhet ur arbetsmiljömässiga och ergonomiska perspektiv. Lärarna håller genomgångar hur eleverna ska ta sig i och ur en skogsmaskin för att undvika skador samt går igenom hur eleverna ska sitta ergonomiskt i förarhytterna. Lärare berättar hur de arbetar med att genom undervisning utveckla ett beteende hos eleverna som bygger på säkerhet. Det kan till exempel handla om att hålla korrekta säkerhetsavstånd, att ha rätt utrustning samt att påminna varandra om säkerhet när de befinner sig i skogen.

Identifierade utvecklingsområden

Undervisningens innehåll

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- **Följa upp att elevens arbetsuppgifter svarar mot målen för elevens apl-period**

Enligt Skolverket behöver lärare och apl-handledare planera för vad eleven ska få möjlighet att lära sig under apl-perioden, hur lärandet ska stöttas och hur det ska följas upp. Av Skolverkets stödmaterial framgår också att läraren behöver ta reda på vad eleven lärt sig under apl för att utifrån det planera undervisningen liksom att rektorn behöver se till att det finns rutiner för bedömning av apl.¹

Av granskningen framgår att det finns vissa rutiner för apl, men att skolan inte alltid har kontakt med elever och apl-handledare när eleverna befinner sig på sin apl-plats. Genom att skapa rutiner för kommunikation med både elev och apl-handledare även under apl-perioden kan läraren stämma av att elevens arbetsuppgifter svarar mot de mål som finns för elevens apl. Vidare kan samarbetet med handledaren stärkas och därmed ge bättre förutsättningar för elevens kunskapsutveckling under apl.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärare förutsättningar att skapa rutiner för kommunikation mellan lärare och apl-handledare om elevernas lärande under apl. I det arbetet kan Skolverkets modul användas, se [Lärportal Skolverket Utveckla det arbetsplatsförlagda lärandet](#). Även Skolverkets [Stödmaterial till systematiskt kvalitetsarbete för gymnasial yrkesutbildning](#) kan vara ett stöd i arbetet.

Undervisningens form

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom följande:

- **Integrera ett jämställdhetsperspektiv i undervisningen**

Av läroplanen framgår att lärare ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter och val.² Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av normer till exempel kring maskulinitet.³ Skolans demokratiuppdag

¹ Skolverket (2022). Planera, genomför och följ upp arbetsplatsförlagt lärande

² Lgy 11, avsnitt 2.1, Kunskaper, Riktlinjer.

³ Lgy 11, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning.

innebär bland annat att stärka elevernas kunskaper om makt och inflytande och tydliggöra att alla elever ska ha likvärdigt utrymme i skolan, arbetslivet och i samhället i stort.

Regeringens övergripande mål för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.⁴ För skogsnäringen innebär det till exempel att kvinnor och män ska ha lika förutsättningar att utbilda sig och arbeta inom skogssektorn samt vara aktiva skogsägare.⁵

Av granskningen framgår att ett jämställdhetsperspektiv med koppling till branschens yrkeskultur inte integreras i undervisningen, även om vissa frågor har synliggjorts. Genom att i större utsträckning diskutera jämställdhetsfrågor kopplade till exempelvis yrkeskulturen i branschen med eleverna, kan undervisningen bidra till att skapa förståelse hur ett jämställdhetsarbete kan bedrivas i elevernas kommande yrkesliv.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärarna förutsättningar att utveckla undervisningen så att ett jämställdhetsperspektiv integreras i undervisningen. Exempelvis kan lärare reflektera över hur de genom undervisningen kan synliggöra och diskutera föreställningar om kön, maskulinitetsnormer och yrkeskunnande inom branschen med eleverna. Lärare och elever kan också inför apl prata om hur föreställningar om maskulinitet kan ta sig uttryck och påverka arbetsmiljön samt efteråt reflektera kring elevernas erfarenheter av yrkeskulturen. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Aktivt jämställdhetsarbete i skolan - Skolverket](#) och [Jämställdhet i apl - Skolverket](#).

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Tilda Lindell, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Robert Östberg. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Sylvia Lindqvist och Ewa Mölleryd deltagit.

⁴ Sveriges jämställdhetspolitiska mål. [Mål för jämställdhet - Regeringen.se](#)

⁵ Skogsstyrelsen (2023) [17 vägar till en mer jämställd skogssektor. Rapport från regeringsuppdraget "Genomförande av åtgärder för en jämställd skogsnäring" \(skogsstyrelsen.se\)](#)

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens frågeställning:

- I vilken utsträckning utformas undervisningen i yrkesämnet för att eleverna ska kunna utveckla ett gott yrkeskunnande?

Granskningens kvalitetskriterier:

Undervisningens innehåll

Uppgifter i undervisningen är autentiska och relevanta och ger förutsättningar för att utveckla specifika yrkeskunskaper. Uppgifter i undervisningen ger eleverna förutsättningar att hantera arbetsprocesser och situationer som de kan möta i ett framtida yrkes liv. Planeringen av uppgifter i undervisningen görs med hänsyn till vilka arbetsuppgifter eleverna utför under apl. Genom undervisningen ges eleverna förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk.

Undervisningens form

Undervisningen är varierad och strukturerad. Undervisningen har en tydlig integrering mellan teori och praktik samt mellan undervisningen i skolan och det arbetsplatsförlagda lärandet. I undervisningen tas hänsyn till varje enskild elevs behov och förutsättningar för att nå ett gott yrkeskunnande. Eleverna görs kontinuerligt delaktiga och ges utrymme för reflektion i undervisningen. Jämställdhetsperspektivet integreras i undervisningen, inklusive i samband med apl.

Undervisning om och för hållbar utveckling

Undervisningen utformas för att ge eleverna en fördjupad förståelse för hållbar utveckling inom yrkesområdet, samt verktyg för att observera och analysera hållbarhetsfrågor som är av vikt för yrkeskunnandet. I undervisningen anläggs kontinuerligt hållbarhetsperspektiv på ett sätt som förbereder eleverna för att kunna göra självständiga och reflekterade val i det framtida yrkeslivet.

Bilaga 2: Författningsstöd

Enligt skollagen 2010:800 ska utbildningen i gymnasieskolan utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet och en bas för rekrytering till högskolesektorn.⁶ Yrkesprogrammen ska utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning.⁷ Yrkesprogrammen ska innehålla arbetsplatsförlagt lärande.⁸ Av gymnasieförordningen framgår att arbetsplatsförlagt lärande ska förekomma på alla yrkesprogram i gymnasieskolan i minst 15 veckor.⁹

I läroplanen anges att det är skolans ansvar att varje elev på ett nationellt yrkesprogram inom gymnasieskolan ges möjlighet att uppnå kraven för en yrkesexamen, som innebär att eleven har uppnått en av branschen godtagbar nivå av yrkeskunnande för att vara väl förberedd för yrkeslivet.¹⁰

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.¹¹ Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar.¹²

Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Rektorn har som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna ett ansvar för skolans resultat och inom givna ramar ett särskilt ansvar för bland annat följande. Att utbildningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv och att den organiseras så att den ger utrymme för eleverna att mötas och arbeta tillsammans oberoende av könstillhörighet. Att lärare och annan personal får möjligheter till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjlighet att dela med sig av sin kunskap samt att lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹³

Av läroplanen framgår vidare att läraren i undervisningen ska skapa en sådan balans mellan teoretiska och praktiska kunskaper som främjar elevernas lärande samt utnyttja de kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång. Läraren ska också stimulera, handleda och stödja eleven samt i undervisningen beakta resultat av

⁶ 15 kap. 3 § skollagen (2010:800).

⁷ 16 kap. 3 § skollagen.

⁸ 16 kap. 16 § skollagen.

⁹ 4 kap. 12 § gymnasieförordningen (2010:2039).

¹⁰ Förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan (Lgy11), avsnitt 2.1 Kunskaper, Mål.

¹¹ 2 kap. 9 § skollagen

¹² 3 kap. 14 § skollagen

¹³ 4 kap. 4 § skollagen, Lgy 11, avsnitt 2.6, Rektorns ansvar

utvecklingen inom ämnesområdet och för undervisningen relevant pedagogisk och annan forskning. Vidare ska lärare synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter och val.¹⁴ Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt.¹⁵

I läroplanen framgår att eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att "observera och analysera människans samspel med sin omvärld utifrån perspektivet hållbar utveckling".¹⁶ Vidare återfinns i examensmålen för Naturbruksprogrammet och Restaurang- och livsmedelsprogrammet skrivningar kring hållbar utveckling. I examensmålen för Restaurang- och livsmedelsprogrammet framgår att utbildningen ska leda till en fördjupad förståelse av de etiska frågor som livsmedelshantering, försäljning och hållbar utveckling ställer. De etiska frågeställningarna ska även omfatta de tidigare stegen i produktionskedjan, som djurhållning, odling, transport och förädling. Av examensmålen för Naturbruksprogrammet framgår bland annat följande. Att bruka naturen på ett sätt som främjar hållbar utveckling och vårdar ekosystemen ställer krav på såväl biologiska och ekologiska som tekniska och ekonomiska kunskaper. Utbildningen ska utveckla elevernas förståelse av naturens mångfald och hur olika verksamheter använder och påverkar naturen och biologiska processer. I detta ingår också kunskaper om olika energiformer och om energiomsättning. Utbildningen ska ge eleverna möjligheter att kritiskt granska och reflektera över hur vi kan bruka naturen för en hållbar utveckling.¹⁷ I ämnesplanerna för ämnena skogsmaskiner¹⁸ respektive bageri- och konditorikunskap¹⁹ finns en beskrivning av ämnet som helhet, ämnets syfte med målpunkter, och en beskrivning av de kurser som ingår i ämnet. För varje kurs finns centralt innehåll och betygskriterier.

¹⁴ Lgy 11, avsnitt 2.1, Kunskaper, Riktlinjer.

¹⁵ Lgy 11, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning.

¹⁶ Lgy11, avsnitt 2.1 Kunskaper, Mål.

¹⁷ Förordning (SKOLFS 2010:14) om examensmål för gymnasieskolans nationella program med bilaga. Enligt 1 § ska de examensmål som framgår av bilagan till förordningen gälla för gymnasieskolans nationella program. Dessa mål gäller utöver de gemensamma kunskapsmål som anges i läroplanen.

¹⁸ Skolverkets föreskrifter om ämnesplan för ämnet skogsmaskiner i gymnasieskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå (SKOLFS 2014:69).

¹⁹ Skolverkets föreskrifter om ämnesplan för ämnet bageri- och konditorikunskap i gymnasieskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå (SKOLFS 2010:64).